

Незабравка Николова

ПГЛП „Райна княгиня“ Хасково

Кой съм аз онлайн – как се представям пред другите/ в реалния живот и как онлайн/?

Обосновка и предварителни разсъждения по темата/Актуализация на знанията/:

Ученическият клас е най-естественото място, където ученикът юноша не просто пребивава (група за членство – виж урока), но и се самоутвърждава (референтна група). Това става както чрез взаимоотношенията с връстниците, така и чрез основната дейност, която извършва в групата – учебната дейност и нейните резултати.

Помага ли групата (класът) на всекиго, за да върши тази дейност по-успешно? Или му пречи?

Някои ученици могат да се утвърждават сред връстниците си чрез изяви и успехи в други дейности – спорт, изкуство ..., а може и чрез „изяви“ като агресивност, сексуални „подвизи“, алкохол, наркотици...

Това много често е свидетелство за неблагополучия във взаимоотношенията на юношата с връстниците в класа: той може би е принуден да търси „резервна общност“ (група), в която да бъде приеман и в която да се самоутвърждава.

Има ли подобни случаи в групата на нашия клас? Взаимоотношенията, ценностите и атмосферата в класа дават ли на всекиго да се изяви и самоутвърди като личност?

Групата е онази общност от хора, заради която (заради одобрението на която!) можеш да се откажеш от собственото си мнение и позиция по даден въпрос и да възприемеш общото мнение, да застанеш на позицията на групата.

Цели на урока:

– да се разбере същността на социалните мрежи, в които протича голяма част от живота на човека и като особен фактор, от който зависи в голяма степен съдържанието и ефективността на неговото поведение;

– да се опознаят теоретически и да се разпознават на практика психологическите механизми, чрез които групата влияе върху ценностите, настроението и поведението на отделния човек – неин член;

– да се научи всеки ученик да разпознава и оценява особеностите на социалните мрежи, в които пребивава, характера на взаимоотношенията в мрежата и посоката на нейното влияние върху самия него и върху всеки друг член на тази група.

Задачи:

1. Да различават истинския и фалшив профил в социалните мрежи .

2. Да знаят ролята и значението на социалните мрежи в живота на човека и

възможното влияние върху индивидуалното поведение и нагласи.

3. Да разпознават тези влияния и осъзнават присъствието им в техния собствен живот. Да преценяват дали те имат положително или отрицателно значение за тях – дали стимулират или подтискат тяхната дейност, интелектуално и личностно развитие.
4. Да описват някои от механизмите на полезното и вредно влияние на социалните мрежи върху личността и да ги разпознават в ежедневието.
5. Подходящ частен случай и пример е конформизмът. Трябва да знаят еднозначно ли се оценява той и неговата роля в групата на приятелите и връстниците.

Основни понятия: потребности, Аз-образ, оценка и самооценка, реално и виртуално общуване, акаунт, фалшива идентичност, самопредставяне.

1.Актуалността на проблематиката

за трансформациите на идентичността в нашата социална реалност се обуславя от навлизането на психологичната теория за идентичността във всекидневния живот. Днес идентичността е свързана с преосмисляне на основните жизнени цели и избори. Как се отразяват процесите на глобализация и развитие на технологиите върху способността на човека за контрол върху собствения му живот и предоставя т ли му възможност за самоактуализация. През целия си жизнен път човек върви по пътя към откриване на себе си и постигане на цялостен Аз , което осъществява в контекста на рефлексията и под влияние на промените в социокултурните условия. Според концепцията на Ериксон през живота си човек преживява редица психосоциални кризи.

2.Решаването на конфликтите

и породените от тях кризисни ситуации дава на индивида чувство на единство и тъждественост на Аз-а. Постигането на цялостност се реализира благодарение на вярата на личността в собствената и ценност и индивидуалност едновременно чрез единство и отграничаване от другите. “Разбирането на Аза като единство от тъждественост и нетъждественост на себе си, като потопеност в битието и безкрайна обвързаност в различни диалогични отношения с другите, като самореализация във времето може да бъде постигнато с идентичността”.

Откривайки собствен смисъл човекът е принуден да се надбягва с времето, тъй като то се превръща в неговия най-голям враг по пътя към постигане на направеният избор.

Съзнателното чувство за това, че имаш лична идентичност, се основава на две едновременни наблюдения: възприятието на собствената тъждественост и континуитета на личното съществуване във времето и пространството и възприемането на факта, че другите приемат тази тъждественост и континуитет... Его идентичността е нещо повече от простия факт на съществуването; това е Его-качеството на това съществуване. Его-идентичността е съзнанието за тъждествеността на значението, което имаме за “значимите други” в непосредствената общност на хората .

3.Форми за развитие на негативна идентичност

Идентичността възниква в процеса на интеграциите на отделните идентификации. Тя не е проста сума от приетите от индивида роли и се проявява в развита форма, когато индивидът придобие увереност в насочеността на своя жизнен път. Развитие на идентичността започва от първият допир на детето и неговата майка и не завършва

докато не изгасне човешкият стремеж за взаимно утвърждаване. Ериксон смята, че идентичността може да бъде вътрешно противоречива и посочва няколко форми за развитие на негативна идентичност:

- бягство от интимните връзки - неувереност в собствената идентичност, неспособност за зряла психологическа интимност в общуването с другите и страх от загуба на собствената идентичност. Бягството от близост може да доведе до дълбоко чувство на изолация и отчуждение от другите;
- разстройване на времевата перспектива – изразява се в загуба на реално усещане за време, неспособност за реализиране на цели в бъдещето, поради страха от провал;
- разконцентриране на усилията – недоверие в собствените способности и липса на воля за съсредоточаване върху определена дейност.
- избор на отрицателна идентичност – стремеж да се открие идентичност, противоположна на тази, която другите очакват, детерминиран от необходимостта да се запази собственото пространство от налагането на чужди ценности.

Идентичността притежава различни измерения. Тя може да бъде разглеждана като континуум, който включва чувството за собствена тъждественост, единството на различните его-състояния и усещането за принадлежността в групата, позицията която Азът заема спрямо другите /Стаматов, 2001/.

4. Личната идентичност

Анри Ташфел разглежда идентичността като съставена от личностни и социални идентичности. Измененията в социалната идентичност влияят върху цялостното изменение на идентичността. Социалната идентичност може да се дефинира като общата сума от социалните идентификации на личността. Личната идентичност се състои от представата на човек за собственото си Аз, личностните му черти, външен облик способности, умения, компетентност и др.

Много от идеите на Ериксон за развитието на идентичността са продължени от Джеймс Марсия /1980/. Той диференцира **четири ориентации на Его-идентичността:**

размита идентичност, преждевременна, мораторий и зряла идентичност.

- **Размита идентичност** – юношата не достига до избор на ясни убеждения, ценности и търсене на приемлива за себе си идентичност. Размитата идентичност е нормална за ранната и подрастващата възраст, но бягството от кризиса на избора на убеждения може да бъде предпоставка за формирането на зависими поведения чрез която подрастващите отричат или отхвърлят съществуващите проблеми.
- **Преждевременна идентичност** – постигната под натиска на значимите други – родителите. Обикновено тази идентичност е свързана с идентифицирането с единия от родителите. Юношите с такава идентичност се стремят към сигурност и защитеност, отличават се със силен конформизъм и консервативност.
- **Мораторий** – период на кризис в живота, подрастващия изседва различни варианти преди да направи своя избор с надеждата да открие своя път. Поради това се чувства неудовлетворен, тревожен със слаба самостоятелност и непостоянство.

- **Зряла идентичност** –това е израз на направения от юношата избор, достига да самоприемане, жизнените цели стават реалистични.

Постигането на Его-идентичността подпомага развитието в следващите периоди от живота на личността и изграждането на интимността.

5. “Аз” и “виртуалните личности”

Фактът, че в Интернет хората си създават “виртуални личности” предоставя допълнителни възможности за изучаване на идентичността. Проблемът за това как корелира реалното “Аз” с “виртуалната личност” и къде са границите между самопрезентацията, симулацията и самоактуализацията е основен въпрос възникващ при разглеждане на играта с идентичността .

Самопрезентацията може да се интерпретира като поведенчески израз на емоционалните и когнитивните аспекти на Аз - концепцията, а идентичността като нейн основен конструкт.

Аз-концепцията е сложно образувание, което включва съвкупност от представи за себе си. Тя се състои от 3 елемента: Аз-образ - представата на индивида за самия себе си, самооценка - емоционална оценка на тази представа и конкретно поведение детерминирано от Аз-образа и самооценката.

6. Аз-образът

Аз-образът е динамично образувание, съставено от представи, схеми, концепции, прототипове, лични цели . Съдържанието на Аз-образа е многоаспектно. То включва ролева идентификация на индивида и качества, свързани с изпълнението на социалните роли , представи за личните ценности, цели, мотиви, правила за регулиране и контрол на поведението , оценка на способностите и уменията.

Аз-образът е представен по един или друг начин в конкретни поведения на индивида, които пряко го обслужват, като стратегия на сравняване с определени референтни групи , управляване на впечатлението за себе си (Андреева, 1998) , представяне на себе си в благоприятна светлина (Величков, 2001) .

В самопрезентацията на личността си хората обикновено наблягат на качествата, които са добре развити и омаловажават качествата които на притежават. Като създава изкривена в положителна посока представа за себе си, Аз-образът осигурява относителна самостоятелност и независимост на индивида в социалната среда и при социалните взаимодействия (Величков, 2001) .

Разграничаването на Аз-а като познаващ и познаван Аз, направено още от Уилям Джеймс спомага за разбирането на Аз-концепцията. Според него човек притежава толкова Аз-ове, колкото признава в своята личност. Един от привлекателните аспекти на Интернет е възможността, която той предлага чрез текстовата информация хората да си конструират “виртуални личности” и да се представят по разнообразни начини. Тук възниква въпросът, какви характеристики на реалната личност водят до това, че тя в мрежовата комуникация конструира твърде различни от нея “виртуални личности” (често не една, а няколко). В случая би било интересно да се диагностицира до каква степен “виртуалната личност”, която човек избира корелира с неговото реално “Аз”.

7.Псевдоним (nick)

Виртуалната личност притежава име или псевдоним (nick) . Потребителите на Интернет имат възможността експериментират със своята идентичност, да променят възрастта си, пола, външния вид, социалния статус... Хората управляват своята идентичност в киберпространството чрез потребителското име, което избират, детайлите които показват или скриват, информацията представена в личната им Web-страница, “виртуалната личност”, която приемат в една on-line общност.

Конструирането на виртуални личности може да носи възрастов характер и да бъде свързано със самоопределението. Много автори отбелязват съществуването на кризис на идентичността в подрастваща възраст (Ериксон 1996) когато Аз-ът на юношата е все още размит. При това виртуалните личности могат да изпълняват функцията на самоверификация.

От друга гледна точка, съгласно която конструирането на виртуални личности в Интернет е отражение на изменената структура на идентичността на човека (теденция към множество идентичности в реалния живот), което е следствие от социалните изменения. Преходът от индустриално към информационно общество, които се наблюдава настоящата епоха поставя личността в два различни свята: реалният социален свят и информационният свят.

Първият социалният свят е традиционно структуриран, той задава рамките на човека за самокатегоризация, ограничава го като социален обект. Вторият - информационният е принципно безграничен и следователно необходимо условие за съществуването в него е решаването на задачите за самоопределението и търсенето на идентичност. Подобно установяване на граници е възможно по два начина:

- пренос във виртуалното пространство на вече известните и изпробваните в социалния свят символи (пол, възраст) посредством виртуална реконструкция на персоналната идентичност

- осмисляне на ценностните ориентации на своята дейност чрез формиране на себе си във виртуалното пространство като активен субект чрез посредством виртуална реконструкция на личностната идентичност.

8. Осмисляне на ценностните ориентации

Решението на тези проблеми позволява на личността да бъде субект не само на социалния, но и на информационния свят. Не случайно в една от последните работи посветени на настъпващата информационна ера се подчертава, че “търсенето на идентичност има характер на важен източник за социалното развитие, както и за технико-икономическите отношения” .

Така направеният още от Е.Фром анализ на взаимовръзката между типовете личностни идентичности с характеристиките на социума придобива ново звучене. Но информационното пространство във своето виртуално изражение днес представлява вербално пространство съответстващо на самопрезентацията. Основните характеристики на мрежовата комуникация – анонимност, невидимост и безопасност дават възможност да се създава мрежова идентичност напълно по собствен избор. Невидимостта означава възможността за изменение на външният облик и абсолютно управление на впечатленията за себе си. Най-ярките проявления на

експериментирането с идентичността са виртуалната “смяна на пола” и девиантното поведение в мрежата.

Дж. Сълър привежда следните възможни причини за виртуалната “смяна на пола”:

- Някои мъже могат да приемат женска роля, за да изследват отношенията между половете
- В някои случаи “смяната на пола” може да отразява дифузна полова идентичност
- “Смяната на пола” - това е просто нов опит, възможен благодарение на анонимността на мрежовата комуникация.

9. Анонимността на общуването в Интернет позволява на потребителите да изграждат позитивен Аз-образ като поставят на преден план едни свои черти, а други съзнателно прикриват. Някои потребители представят такива факти за себе си, които са по-скоро желани, отколкото действителни. Някои се презентират в мрежата просто непосредствено, а други предпочитат нищо за тях да не бъде известно. Феноменът на съществуването на няколко идентичности е бил регистриран от много изследователи . Очевидно способа на самопрезентация в мрежата зависи от типа личност .

По какъв начин може самопрезентацията в Интернет да бъде свързана с реалната идентичност на потребителя?

Утвърждава се, че самопрезентацията в мрежата представлява реализирането на такива желания като: сила и могъщество, красота, принадлежност. Виртуалната самопрезентация може да отразява желания неудовлетворени в реалния живот и да бъде пряко следствие от реална идентичност. Създаването на виртуална идентичност, отличаваща се от реалната идентичност е възможно да бъде свързано с неудовлетворение от определени страни на реалната идентичност. В този случай виртуалната самопрезентация може да бъде “осъществяване на мечти, неосъществими в реалността, мечти за сила и могъщество или за принадлежност и разбиране.

10. Във виртуалната комуникация става възможно:

1. изразяване на скрити в реалността агресивни тенденции
2. изказване на възгледи, които е невъзможно да се изкажат в реалността, дори и пред близки хора
3. изразяване на скритите в реалността страни на своята личност
4. удовлетворение на забранени в реалността сексуални подбуди
5. желание за контрол над другите, манипулативни тенденции .

Така виртуалната самопрезентация може да служи за изразяване на скритите /подписани/ страни на личността или да удовлетворява потребността от признание и сила. Удовлетворявайки потребността си от признание и сила, хората създават такава виртуална самопрезентация, която съответства на техния идеален “Аз” и замества лошия реален “Аз”.

11. Вместо заключение

Създаването на виртуална идентичност, която се отличава от реалната може да се обясни с това, че хората нямат възможност да изразят всички страни на своя многостранен “Аз” в реалната комуникация, а в същото време виртуалната комуникация им предоставя тази възможност. Някои автори утвърждават, че

множествеността и изменчивостта на идентичността във виртуалната комуникация отразява множественост на идентичността в съвременното общество като цяло. По такъв начин виртуалната самопрезентация се отличава от реалната идентичност тъй като може да се създава поради стремежа да се изпита нещо ново, което по-рано не е било изпитвано . Между виртуалната самопрезентация и реалната идентичност съществуват редица взаимодействия. Оценката на потенциалните последици от тези взаимодействия е от една страна възможността да се експериментира със собствената идентичност в Интернет, което може да се интерпретира като разширяване на перспективите за самопознание, но от друга би могло да бъде бягство от реалните социални взаимодействия.

12. Въпроси и задачи за упражнения:

/разгледайте презентацията и отговорете на следните въпроси/:

- 1. Изборът: реален живот или да стана популярен в мрежата?**
- 2. Дискусия: за или против?**
- 3. Как да станем популярни във фейсбук?**
- 4. Има ли отделни съвети и стъпки за жени и мъже според Иво**

Сироманов?

- 5. Направи своя избор и се аргументирай: реално, виртуално или въображаемо общуване?**
- 6. Анализ на текст:**

„Колективна самота“ е мое лично определение за Фейсбук, с което се гордея. ....А Вие как ще го определите?

- 7. Време за коментар**

Вярно ли не?

Десет негативни начина по които ни въздействат социалните медии.....

- 8. Вредата и ползата от Facebook?**

Избери теза или антитеза

„Социалните мрежи: чудото или бедата на 21 век?“

- 9. Кражбата на самоличност е най-често срещаното престъпление в интернет...**

Какви са санкциите?

Има ли наказани?

- 10. Някога чували ли сте за т.нар. „фалшиви профили“ в социалните мрежи? Често пъти наподобяват изцяло на профила на абсолютно реален човек, имат.....**

- 11. Как да разпознаваме фалшивите профили във Facebook?**

Методически насоки:

Темата е предвидена за два учебни часа и предоставя възможност за екипна работа.

-дискусия и работа в екип

-практическа насока: реализиране на умения за самопрезентиране

Литература:

1. Ериксон, Е. Идентичност: младост и кризис, С. 1996.
2. Стаматов, Р. Детска психология, Пловдив, 2000.
3. Величков, А. Предполагаемите светове на личността, С. 2001.
4. Kelly P. Human Identity Part 1: Who are you? 1997 . <http://www-home.calumet.yorku.ca/pkelly/www/id1.htm>